

**Euroopan unionin ja Kanadan välisessä vapaakauppasopimuksessa (CETA)
määrätty sijoittajien ja valtioiden välinen riitojenratkaisumenettely sopii yhteen
unionin oikeuden kanssa**

Kanada sekä Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot allekirjoittivat 30.10.2016 vapaakauppasopimuksen eli laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen (jäljempänä CETA-sopimus).

CETA-sopimuksen sijoituksia koskevalla osalla on muun muassa tarkoitus ottaa käyttöön sijoittajien ja valtioiden välinen riitojenratkaisumenettely. Sopimuksessa määrätään tässä yhteydessä tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen sekä pidemmällä aikavälillä sijoituksia käsittelevän monenvälisen tuomioistuimen perustamisesta. Tarkoituksena siis on perustaa investointituomioistuinjärjestelmä (Investment Court System, ICS).

Belgia pyysi 7.9.2017 unionin tuomioistuimelta lausuntoa¹ tällaisen riitojenratkaisumenettelyn yhteensopivuudesta unionin primaarioikeuden kanssa. Se on epävarma pääasiallisesti kyseisen menettelyn vaikutuksista unionin tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan tulkita lopullisesti unionin oikeutta ja siis vaikutuksista unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyteen, sen yhteensopivuudesta yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen ja unionin oikeuden tehokkuutta koskevan vaatimuksen kanssa sekä siitä, kunnioitetaanko kyseisellä menettelyllä oikeutta, joka jokaisella on saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa.

Tänään antamassaan lausunnossa unionin tuomioistuin palauttaa ensinnäkin mieleen, että kansainvälinen sopimus, jossa määrätään perustettavaksi kyseisen sopimuksen määräysten tulkinnasta vastaava tuomioistuin, jonka ratkaisut sitovat unionia, sopii lähtökohtaisesti yhteen unionin oikeuden kanssa. Tällainen kansainvälinen sopimus voi lisäksi vaikuttaa unionin toimielinten toimivaltaan, kunhan kuitenkin tämän toimivallan luonteen säilyttämistä koskevat olennaiset edellytykset täyttyvät eikä unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä, joka perustuu unionin omaan perustuslailliseen kehykseen, siis loukata. Tähän kehykseen kuuluvat muiden muassa unionin perustana olevat arvot eli ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

Kyseisten erityispiirteiden ja siten perustetun oikeusjärjestyksen itsenäisyyden säilyttämisen takaamiseksi perussopimuksissa on otettu käyttöön tuomioistuinjärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan se, että unionin oikeutta tulkitaan johdonmukaisesti ja yhtenäisesti. Unionin tuomioistuin korostaa tässä yhteydessä, että unionin oikeus ei ole esteenä tuomioistuimen, muutoksenhakutuomioistuimen ja vastaisuudessa sijoituksia käsittelevän monenvälisen tuomioistuimen perustamiselle eikä myöskään sille, että näille tuomioistuimille annetaan CETA-sopimuksessa toimivalta tulkita ja soveltaa tämän sopimuksen määräyksiä sen osapuolten välillä sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden valossa. Koska kyseiset tuomioistuimet eivät kuulu unionin tuomioistuinjärjestelmään, ne eivät sitä vastoin voi olla toimivaltaisia tulkitsemaan tai soveltamaan muita unionin oikeuden määräyksiä ja säännöksiä kuin

¹ SEUT 218 artiklan 11 kohdan nojalla.

CETA-sopimuksen määräyksiä tai antamaan ratkaisuja, joilla voi olla sellainen vaikutus, että ne estävät unionin toimielimiä toimimasta unionin perustuslaillisen kehityksen mukaisesti.

Unionin tuomioistuin katsoo nyt kyseessä olevassa tapauksessa, että CETA-sopimuksessa annetaan suunnitelluille tuomioistuimille unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista koskevaa toimivaltaa ainoastaan CETA-sopimuksen määräysten tulkinnan ja soveltamisen osalta. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin korostaa erityisesti, että kyseisessä sopimuksessa annetaan unionille valta määrittää silloin, kun kanadalainen sijoittaja aikoo riitauttaa jäsenvaltion ja/tai unionin toimenpiteitä, onko riita-asia pantava unionin ja sen jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa koskevien sääntöjen perusteella vireille kyseistä jäsenvaltiota vai unionia vastaan. Unionin tuomioistuimen yksinomainen toimivalta lausua unionin ja sen jäsenvaltioiden välisestä toimivallanjaosta siis säilyy.

Unionin tuomioistuin toteaa lisäksi, että CETA-tuomioistuimen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimen toimivalta olisi vastoin unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä, jos kyseinen toimivalta järjestettäisiin niin, että mainitut tuomioistuimet voisivat kanteessa tarkoitettuja elinkeinovapauden rajoituksia arvioidessaan kyseenalaistaa tason, jolla suojataan sitä yleistä intressiä, jonka perusteella unioni on ottanut kyseisiä rajoituksia käyttöön kaikkien sisämarkkinoiden kyseessä olevalle kaupan tai teollisuuden alalle sijoittavien toimijoiden osalta. CETA-sopimus sisältää kuitenkin lausekkeita, joiden mukaan kyseisillä tuomioistuimilla ei ole mitään toimivaltaa kyseenalaistaa mainitun sopimuksen osapuolen alueella demokraattisesti tehtyjä valintoja, jotka koskevat erityisesti yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden, yleisen moraalin tai ihmisten ja eläinten terveyden ja elämän suojan tai elintarviketurvallisuuden, kasvien, ympäristön, työhyvinvoinnin, tuoteturvallisuuden, kuluttajien tai perusoikeuksien suojan tasoa. Niinpä kyseisellä sopimuksella ei loukata unionin oikeusjärjestyksen itsenäisyyttä.

Suunnitellun menettelyn yhteensopivuudesta yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen kanssa unionin tuomioistuin toteaa, että vaikka CETA-sopimuksella on tarkoitus antaa unioniin sijoittaville kanadalaisille sijoittajille erityinen oikeussuojakeino unionin toimenpiteitä vastaan, niiden tilanne ei silti ole rinnastettavissa unioniin sijoittavien jäsenvaltioiden sijoittajien tilanteeseen. Unionin tuomioistuin katsoo myös, että CETA-sopimuksella ei loukata unionin oikeuden tehokkuutta pelkästään siksi, että kyseisellä sopimuksella perustetun tuomioistuimen antama välitystuomio voisi poikkeuksellisissa olosuhteissa johtaa komission tai jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kilpailuoikeuden rikkomisesta määräämän sakon neutralointiin. Unionin oikeuskin nimittäin mahdollistaa sakon kumoamisen silloin, kun siinä on sellaista virhettä vastaava virhe, jonka CETA-tuomioistuin voisi todeta.

Siltä osin kuin kyse on riitojenratkaisumenettelyn yhteensopivuudesta sen oikeuden kanssa, joka jokaisella on saada asiansa käsiteltyksi riippumattomassa tuomioistuimessa, unionin tuomioistuin toteaa, että CETA-sopimuksella pyritään siihen, että kullakin unioniin sijoittavalla kanadalaisella yrityksellä ja luonnollisella henkilöllä sekä kullakin Kanadaan sijoittavalla unionin jäsenvaltion yrityksellä ja luonnollisella henkilöllä olisi mahdollisuus päästä CETA-tuomioistuimeen. On kuitenkin niin, että koska ei ole järjestelmää, jolla pyrittäisiin sen varmistamiseen, että luonnollisille henkilöille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille olisi taloudellisesti mahdollista päästä CETA-tuomioistuimeen ja CETA-muutoksenhakutuomioistuimeen, kyseisen riitojenratkaisumenettelyn riskinä on, että siihen voivat käytännössä päästä vain sellaiset sijoittajat, joilla on huomattavia taloudellisia resursseja. Unionin tuomioistuin kuitenkin katsoo, että komission ja neuvoston tekemät sitoumukset sen varmistamiseksi, että pienille ja keskisuurille yrityksille on mahdollista päästä suunniteltuihin tuomioistuihin, riittävät tämän lausuntomenettelyn yhteydessä perusteeksi päätelmälle, jonka mukaan CETA-sopimus sopii yhteen sen vaatimuksen kanssa, joka koskee mahdollisuutta päästä kyseisiin tuomioistuihin. Kyseiset sitoumukset nimittäin ovat edellytyksenä sille, että unioni hyväksyy kyseisen sopimuksen.

Lopuksi unionin tuomioistuin katsoo, että CETA-sopimus sisältää takeita, jotka riittävät varmistamaan suunniteltujen tuomioistuinten jäsenten riippumattomuuden.

MUISTUTUS: Jäsenvaltio, Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi hankkia unionin tuomioistuimen lausunnon siitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa perussopimusten kanssa, tai toimivallasta tehdä tällainen sopimus. Jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai perussopimuksia tarkistettu.

Tämä on tiedotusvälineiden käyttöön tarkoitettu epävirallinen asiakirja, joka ei sido unionin tuomioistuinta.

Lausunnon [koko teksti](#) julkaistaan CURIA-sivustolla lausunnon antamispäivänä.

Lisätietoja: Gitte Stadler ☎ +352 4303 3127

Kuvia lausunnon antamisesta on saatavilla sivustolla "[Europe by Satellite](#)" +32 2 2964106